אף במוציא את המת לקוברו אמר רבא ומודה ר׳ שמעון במר לחפור בו וספר תורה לקרות בו דחייב, פשיטא, דאי הא נמי מלאכה שאינה צריכה לגופה היא, אלא מלאכה שצריכה לגופה לרבי שמעון היכי משכחת לה? מהו דתימא עד דאיכא לגופו ולגופה כגון מר לעשות לו טס ולחפור, ספר תורה להגיה ולקרות בו, קא משמע לן. ההוא שכבא דהוה בדרוקרא שרא רב נחמן בר יצחק לאפוקיה לכרמלית, א״ל רבי יוחנן אחוה דמר בריה דרבנא לרב נחמן בר יצחק כמאן כר״ש, אימר דפטר ר״ש מחיוב חטאת, איסורא דרבנן מיהא איכא? א״ל האלהים דעיילת ביה את ואפילו לר׳ יהודה (שרי) דמי קאמינא לרה״ר, לכרמלית קאמינא, גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. תנן התם התולש סימני טומאה והכוה המחיה עובר בלא תעשה. איתמר אחת משתים חייב, אחת משלש: רב נחמן אמר חייב רב ששת אמר פטור. רב נחמן אמר חייב אהני מעשיו דאי משתקלא חדא אחריתי אזלא לה טומאה. רב ששת אמר פטור השתא מידת הא איתא לטומאה. אמר רב ששת מנא אמינא לה דתנן וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה חייב. הא חצי זית פטור. והתניא חצי זית חייב. מאי לאו הא דתניא חייב דאפיק חצי זית מכזית והא דתנן פטור דאפיק חצי זית מכזית ומחצה. ורב נחמן אידי ואידי חייב, והא דתנן פטור דאפיק חצי זית ממת גדול:

מתני׳ הנוטל צפרניו זו בזו או בשיניו, וכן שערו, וכן שפמו, וכן זקנו וכן הגודלת וכן הכוחלת וכן הפוקסת רבי אליעזר מחייב וחכמים אוסרין משום שבות:

גמ׳ אמר ר״א מחלוקת ביד אבל בכלי (א) חייב, פשיטא? זו בזו תנן! מהו דתימא רבנן בכלי נמי פטרי והא דקתני זו בזו להודיעך כחו דר׳ אליעזר קא משמע לן, ואמר רבי אלעזר מחלוקת לעצמו אבל לחבירו דברי הכל פטור, פשיטא, צפרניו תנן? מהו דתימא רבי אליעזר לחבירו נמי מחייב והא דקתני צפרניו להודיעך כחן דרבנן קמ״ל: וכן שערו כו׳: תנא הנוטל מלא פי הזוג, חייב וכמה מלא פי הזוג? אמר רב יהודה שתים והתניא ולקרחה שתים אימא וכן לקרחה שתים, תניא נמי הכי הנוטל מלא פי הזוג בשבת חייב וכמה מלא פי הזוג? שתים רבי אליעזר אומר אחת, ומודים חכמים לר״א במלקט לבנות מתוך שחורות שאפילו אחת חייב ודבר זה אף בחול אסור משום שנאמר לא ילבש גבר שמלת אשה. תניא ר״ש בן אלעזר אומר צפורן שפירש רובה וציצין שפירשו רובן: ביד מותר, בכלי חייב חטאת. מי איכא מידי דבכלי חייב חטאת וביד מותר לכתחלה? הכי קאמר פירשו רובן: ביד מותר, בכלי פטור אבל אסור, לא פירשו רובן: ביד פטור אבל אסור, בכלי חייב חטאת. אמר רב יהודה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן והוא שפירשו כלפי מעלה ומצערות אותו: וכן הגודלת כו׳: גודלת כוחלת ופוקסת משום מאי מחייבא? אמר רבי אבין א״ר יוסי בר׳ חנינא גודלת משום אורגת כוחלת משום כותבת פוקסת משום טווה, אמרו רבנן קמיה דרבי אבהו וכי דרך אריגה בכך וכי דרך כתיבה בכך וכי דרך טויה בכך? אלא א״ר אבהו לדידי מפרשא לי מיניה דר׳ יוסי בר׳ חנינא

כוחלת

אף במוציא את המת לקוברו. ולא תימא לא פטר אלא במניחו לחוץ דאין צורך לא לגופו של מוציא ולא לגופה של הוצאה, דאפילו הוא צורך המת פטור: **מר לחפור בו**. שהוא צורך המוציא: **מר לעשות לו טס ולחפור**. מרה שנכרף פיו וצריך להושיב עליו כמין טס דק שיהא ראוי לחפור: **להגיה ולקרות**: **לאפוקיה לכרמלית**. שהיה מוטל בבזיון או בדליקה או בחמה, ואי משום טלטול מניח עליו ככר או תינוק: **לא תעשה**. לאו דלא תסור כי הכא: **התולש סימני טומאה**. שתי שערות לבנות שהבהרת מטמאה בהן: **והכוה את המחיה**. מחית בשר חי והוא סימן טומאה בשאת והכוה זה לבטלה משום מחיה ולטהרה: **עובר בלא תעשה**. דהשמר בנגע הצרעת (דברים כד): **אחת מב׳**. שלא היו בה אלא שתי שערות ותלש האחד: **חייב**. דשקלא לטומאה שאין מטמאה בפחות מב׳ דהכי ילפינן לה בת״כ שיער שנים וחייב מלקות: **מאי לאו הא דקתני חייב דאפיק חצי זית מכזית**. דשקליה ובצריה לשיעורא: **והא דקתני פטור דאפיק חצי זית מכזית ומחצה**. דאף על גב דמלמלם לשיעור לאו מילתא היא ולא אמרינן אהני דאי שקיל מיניה פורתא תו ליתא לשיעורא: **ממת גדול**. דלא אהני מידי: **מתני׳ וכן שערו**. תולש שער ראשו בידיו: **וכן הגודלת**. שערה: **וכן הכוחלת**. עיניה: **וכן הפוקסת**. יש מרבותי אומרים מתקנת שערה במסרק או בידי׳ ויש שמפרשין טחה כמין בצק על פניה וכשנוטלו מאדים הבשר*: **רבי אליעזר מחייב**. בכולם חטאת וחכמים אוסרין משום שבות וטעמא דרבי אליעזר מפרש בגמרא משום מאי מיחייב: **גמ׳ מחלוקת ביד**. בהא שנוטלן בידו ולא בכלי הוא דפטרי רבנן שאין דרך גזיזה בכך בחול: **מהו דתימא בכלי נמי פטרי רבנן**. דאין כאן משום גוזז דלא שייך אלא בצמר בהמה: **מחלוקת לעצמו**. בהא הוא דמחייב ר׳ אליעזר שיכול לאמן ידו לעצמו לתקנו בלא כלי: **אבל לחברו**. אין יכול לאמן את ידו ליטול יפה בלי כלי: **פשיטא צפרניו תנן**. של עצמו: **הנוטל מלא פי הזוג**. מלא ראש המספרים: **חייב**. בשבת לרבנן בכלי לר׳ אליעזר אף ביד וזהו שיעורו: **והא תניא**. בההיא ברייתא בסיפא ולקרחה שהזהירה תורה ״לא תשימו קרחה״ (דברים יד) שתים הוי קרחה מכלל דפי הזוג לאו ב׳ שערות נינהו: **תניא נמי הכי**. כרב יהודה דאמר שתים: **רבי אליעזר אומר**. באחת הוא חייב ולא בעינן מלא פי הזוג: **אחת חייב**. שבאחת הוא מקפיד שלא יהא נראה כזקן: **שמלת אשה**. ודרך הנשים להקפיד על כך ולהתגאות: **ציצין**. כמין רצועות דקות הפורשות מעור האצבע סביב הצפורן: **שפירשו רובן**. קרובין לינתק: **מי איכא מידי כו׳**. כיון דבכלי חייב חטאת, ביד איכא שבות גזירה אטו כלי: **כלפי מעלה**. לצד הצפורן התחילו לפרוש דקא מצערו ליה טפי: **משום כותבת**. שמוליכה מכחול סביב העין כאדם המוליך קולמוס סביב האות: **טווה**. שמתקנת שערה בין אצבעותיה ופושטתו כשהוא נכרך ולשון השני עושה מאותו בצק כמין חוט:

אהני מעשיו דאי משתקלא חדא כו׳. באחת מארבע דאי משתקלא חדא אחריתי נמי לא אזלא לה טומאה כ״ע מודו דפטור דהוי כמו חצי זית ממת גדול: **והא** דתנן פטור דאפיק חצי זית ממת גדול. וה״ה דהוה מצי לאוקמיה כגון דליכא אלא חצי זית בלבד אלא דניחא ליה לשנויי בחצי זית ממת גדול דהוי רבותא טפי דאי ליכא אלא חצי זית מן הכל פשיטא דפטור ודווקא חצי זית אבל כזית ממת גדול חייב אע״ג דאי משתקלא זית אחר לא אזלא טומאה מ״מ אהני מעשיו דמשתשב לא גריר בתר המת וכשיוציאו המת מן הבית וישאר כזית זה יטמא כל הבית ונמצא שעתה בהוצאה זו הוא גורם טהרה: **ממת** גדול. לאו דווקא גדול אלא כלומר מב׳ זיתים או ג׳: **אבל** בכלי ד״ה חייב. הייט מרבי יהודה דמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה וא״ת ודילמא רבנן כר״ש סבירא להו ומנא ליה דמחייב בכלי ויש לומר דא״כ ליפלגי בכלי להודיעך כחן דרבנן והא דקאמר מהו דתימא רבנן בכלי נמי פטרי הייט פירושו דס״ל כר״ש וכדפרישית אבל רש״י פירש דפטרי משום דלא שייכא גזיזה אלא בצמר ואין נראה לר״י דבהא ליכא למיטעי דבכל בעלי חיים שייכא גזיזה כדאמר לעיל התולש כנף חייב משום גוזז: **והוא** שפירשו כלפי מעלה. פירש בקונטרס כנגד ראשי אצבעותיו שהן למעלה כשמגביה ידיו ור״ת מפרש שכלפי גוף קרי כלפי מעלה כדאשכחן בפ״ב דנדה (דף יג:) דקאמר מן העטרה ולמעלה והתם הייט נגד הגוף*): **פוקסת**. מה שפירש בקונטרס פוקסת הייט סורקת ביד או במסרק אין נראה דבגמרא משמע דהוי כעין טוויה וסריקה אינה כעין טוויה כלל ועוד דא״כ היה שונה סורקת כדתנן (נזיר דף מב.) נזיר חופף ומפספס אבל לא סורק א): **וכי** דרך אריגה בכך. ואף על גב דקולע נימין חשיבא אריגה כדאמרינן בפרק במה אשה (ב) (לעיל ד׳ סד.) הכא בשער לא חשיבא אריגה כמו בבגד ועוד דהכא אין סופה להתקיים שעומדת לסתירה:

החולב

*) [ועי׳ תוס׳ מנחות יא: ד״ה מלמטה]

א) [ועי׳ תוס׳ כתובות ד׳ ד״ה ופוקסת ועי׳ תוס׳ מו״ק ט׳ ד״ה ופוקסת מבואר היטב]

רבינו חננאל

מחייבין הדא דלאו הכי קאמר לא בבעיא ולא בתשובה ועוד דאיפשטא לן בזה יכול וזה יכול שאע״פ שמוציא כמה שיעורין פטורין הלכך ליכא לאוקמא אלא בענין זה אינו יכול וזה אינו יכול ואמרי׳ דשיעור אחד לכולן וחייבין בו. אמר רב פפא משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא היה יושב ע״ג מטה וד׳ טליות תחת רגלי המטה טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על ג׳ ואמאי ליבעי שיעור לזה ושיעור לזה פי׳ שיעור רובו של זב דתנן זב שהיה מוטל על ה׳ ספסלין לרחבו טהורין ותני עלה מפני שאין רובו על אחד מהן והכי קאמר הני ד׳ טליות כל חדא אין רובו עליה ואמאי טמאות אלא לאו משום דשיעור אחד לכולן אמר רב נחמן אף אנן נמי תנינא צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו השנים פטורין לא יכול אחד לנעלו ונעלו שנים חייבים ור׳ שמעון פטור ואמאי חייבין ניבעי שיעור צידה לזה ושיעור צידה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן ומן הא נמי גמרינן דהא שמעתא לענין זה אינו יכול וזה אינו יכול אמירא הדא מדמפרש לא יכול א׳ להוציאו והוציאוהו שנים חייבים ועוד מדר״ש פטור (יפטור) בהא אמר רבינא אף אנן נמי תנינא השותפין שגנבו חייבין עיקר דילה [ב״ק עח] השותפין שגנבו וטבחו פטורין והתניא השותפין שגנבו חייבין אר״נ לא קשיא כאן בשותף שגנב מחבירו כאן בשותף שגנב מעלמא. איתיביה רבא לרב נחמן יכול שותף שגנב מחבירו ושותפין שגנבו יהו חייבין ת״ל וטבחו או מכרו מכרו כלו טבחו כלו אלא אמר רב נחמן לא קשיא כאן בשותף שטבחו לדעת חבירו כאן בשותף שטבחו שלא בדעת חבירו: ואמאי ניבעי טביחה לזה וטביחה לזה והיכי מחייבי שנים בטביחה אחת אלא לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא שנים שהוציאו קנה של גרדי חייבין אע״פ [דמהא לא] שמעינן מינה דשיעור אחד לכולן או צריכי שיעור לכל אחד ואחד מפני שקנה של גרדי יש בו כשני שיעורין וכבר שמענו מן הנך מתניתא דאמרי׳ שיעור אחד לכולן אלא דגמרינן דלענין זה אינו יכול קיימינן דהיא פלוגתא דר׳ שמעון ורבנן והא כי תנא תנא קמיה דרב נחמן שנים שהוציאו קנה של גרדי פטורין ור׳ שמעון מחייב תמה ר״נ ואמר כלפי לייא הכי אמרת הכי הא תנן מתניתין והוציאוהו שנים חייבין ור׳ שמעון פוטר ותרצה להא ברייתא נמי בהכין הלכך מאי תריס אמר מר שניהם יכולין ר׳ מאיר מחייב ואמר עלה איבעיא להו פע״תא

לא א מיי׳ פי״ח מהל׳ שבת הלכה כב ופכ״ו הלכה כב סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ שי״א סעיף ב:

לב ב ג מיי׳ פ״י מהל׳ טומאת צרעת הלכה א סמג לאוין שג.

לג ד ה ו ה מיי׳ פ״ט מהל׳ שבת הלכה ח סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ שמ סעיף א:

לד ו מיי׳ פי״ב מהל׳ ע״ז הלכה י סמג לאוין סה טוש״ע יו״ד סי׳ קפב סעיף ו:

לה ז ח מיי׳ פ״ט מהל׳ שבת הלכה ט סמג לאוין סה טוש״ע א״ח סי׳ שכח סעיף לא:

[עירובין מא: מגילה ג: לעיל פא: ברכות יט: מנחות לז:]

עיין לעיל סד: רש״י ד״ה ולא פיפיסו

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אבל בכלי ד״ה חייב

(ב) תוס׳ ד״ה וכי דרך וכו׳ בפ׳ במה אשה נ״ב ס״פ בגי׳ הגיהו ותו׳ עוד כדף סד ריש ע״א אלא ותולה באזנה כתוב:

מכות כ: *צ״ל אלא בשבת חייב [תוספתא פ״ט]

[סב]

גליון הש״ס

גמ׳ שרא ר״נ בר יצחק לאפוקיה לכרמלית. עי׳ סוכה לו ע״ב תד״ה בשבת: שם אתת מבלם. עי׳ תה״ד סי׳ מח:

רב נסים גאון

גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה וזה הדבר מיוחד בלאו דלא תסור כמו שפירשו בברכות (דף יט) בפרק מי שמתו ומשכחת לה עוד בסוף פרק הקומץ (דף לז) במסכת מנחות: התולש סימני טומאה והכוה את המחיה עובר בלא תעשה. עיקר זה הוא מה שהזהיר הכתוב (דברים כד) השמר בנגע הצרעת ואמרו רבותינו ז״ל בפירושו שזה הלשון הוא במקום לא תעשה ובכל מקום שכתוב כמותו לא בא לומר אלא שלא תעשה אותו דבר כמו שאמר (עירובין דף צו) אמר ר׳ אבין אמר ר׳ אילעאי כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה והזהיר הקב״ה את המצורע שלא יחתוך מה שנראה בבשרו מסימני צרעת ומי שעובר על כך עובר בלא תעשה ומיכן אמר המשנה התולש סימני טומאה והכוה את המחיה עובר בלא תעשה ומשכחת לה בספרי השמר בנגע זה שיער לבן הצרעת זו המכוה ולפיכך הוצרכנו שיתיר לנו המילה בעת שתתראה בערלה צרעת כמו שאמרו בפרק ר׳ אליעזר אומר אם לא הביא כלי (דף קלג) תנו רבנן מילה דוחה את הצרעת כו׳ תנו רבנן ימול ערלתו ואע״פ שיש שם בהרת ומה אני מקיים השמר בנגע הצרעת בשאר מקומות חוץ מן המילה כו׳ ת״ל בשר ואע״פ שיש שם בהרת ובפ׳ ואלו הן הלוקין (מכות כב) אמרו מתקיף לה ר׳ אבהו וליחשוב נמי קוצץ בהרתו ואזהרתיה השמר בנגע

נושא (המשך) שיטת ר״ש בהוצאה שאינה צריכה לגופה

נושא התולש סימני טהרה (ב׳ שערות לבנות של בהרת)

נושא/מבנה מימרות ר״א בענין נטילת ציפורן:
- I ביד · בכלי
- II לעצמו · לחבירו

נושא ציצין שפירשו

נושא גודלת כוחלת פוקסת משום מאי מחייבא
מבנה

ב׳ גרסות בדברי ר׳ יוסי בר חנינא בענין כ״נ